

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

ANDRA KAMMAREN

Nr 38

27 november—1 december.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 27 november.

Interpellation av

herr Kyling ang. en av telegrafstyrelsen gjord framställning om höjning av vissa avgifter. 4

Tisdagen den 30 november.

Interpellationer av

herr Henriksson ang. bevarande av konkurrenshemligheter åt företag, som lämna konfidentiella upplysningar i samband med statligt utredningsarbete 5

herr Hansson i Skediga ang. kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet. 6

Onsdagen den 1 december.

Svar på interpellation av

herr Jonsson i Skedsbygd ang. restitution av skatt å bensin, som förbrukas inom jordbruk och fiske. 7

Svar på frågor av

herr Fahlman ang. av riksdagen begärd utredning av kontrollen över den privata yrkesutbildningen. 9

herr Sveningsson ang. resultatet av den genom slaktgodemännen utförda kontrollverksamheten 10

herr Fahlman ang. för julkonsumtionen avsedd leverans av mandel och nötkärnor, m. m. 14

Sveriges anslutning till en överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och komparationer m. m. 17

Pensionsreglering för vissa förutvarande anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl. 23

	Sid.
Interpellationer av	
herr Ohlin ang. redogörelse för regeringens stabiliseringspolitik	25
herr Hjalmarson ang. lättnader i kontrollen över försäljningsskattens utgörande inom guldsmedsbranschen	26

Santliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 1 december.

<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition ang. godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående intereupeiska betalningar och kompensationer m. m.	17
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 61 ang. avtal med Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning beträffande inkomst, förmögenhet samt kvarlåtenskap.	23
<i>Bankoutsuttets</i> utlåtande nr 55, ang. ökning av antalet bankdirektörstjänster inom riksbanken.	23
— nr 56, ang. pensionsreglering vid av staten övertagna enskilda trafikföretag.	23
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 70, ang. avtal mellan domänstyrelsen och Göta Kanalbolag rörande dispositionen av vissa öar i Vättern m. m.	25

Lördagen den 27 november.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 in-
nevarande november.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevill-
ningsutskottet Kungl. Maj:ts på kam-
marens bord vilande proposition, nr
319, med förslag till förordning om sär-
skilt anstånd med inbetalning av kvar-
stående skatt på grund av 1948 års
taxering, m. m.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Fahlman* vid
kammarens nästföregående samman-
träde gjorda, men då bordlagda anhål-
lan att få framställa interpellation till
statsrådet och chefen för folkhushäll-
ningsdepartementet angående det s. k.
martyravtalet mellan handelskommiss-
ionen, industrikommissionen och pris-
kontrollnämnden.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Ohlin* vid
kammarens nästföregående samman-
träde gjorda, men då bordlagda anhål-
lan att få framställa interpellation till
statsrådet och chefen för handelsde-
partementet angående åtgärder för ök-
ning av de mindre företagens export.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Falla* vid
kammarens nästföregående samman-
träde gjorda, men då bordlagda anhål-

lan att få framställa interpellation till
statsrådet och chefen för folkhushäll-
ningsdepartementet angående viss av
priskontrollnämnden medgiven befriel-
se från priskontrollmärkningen av
skor, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande nr 21, i
anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående godkännande av Sveriges an-
slutning till en överenskommelse angä-
ende intereuropeiska betalningar och
kompensationer m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr
61, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition angående godkännande av avtal
mellan Sverige och Schweiz för undvi-
kande av dubbelbeskattning beträffan-
de skatter å inkomst och förmögenhet
samt beträffande skatter å kvarlåtens-
skap;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av fullmäktiges i
riksbanken framställning om ökning
av antalet bankdirektörstjänster inom
riksbanken; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående pensionsreglering
för vissa förutvarande anställningsha-
vare vid av staten övertagna enskilda
trafikföretag m. fl. ävensom efterlevan-
de till sådana anställningshavare jämte
en i ämnet väckt motion; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 70,
i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition angående godkännande av avtal
mellan domänstyrelsen och Göta Ka-

Interpellation ang. en av telegrafstyrelsen gjord framställning om höjning av vissa avgifter.

nalbolag rörande dispositionen av vissa öar i Vättern m. m.

§ 7.

Interpellation ang. en av telegrafstyrelsen gjord framställning om höjning av vissa avgifter.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr KYLING, som yttrade: Herr talman! Kungl. telegrafstyrelsen har nyligen gjort en framställning om avgiftshöjningar för vissa grenar av verkets kundtjänst, såsom flyttning av apparat eller ledning, hänvisning m. m. Styrelsen har funnit det orimligt, att avgifterna för nu ifrågasvarande prestationer fastlås vid en otillräcklig prisnivå, varigenom verkets hela driftsresultat försämrats. Av allt att döma synas avgifterna för vissa av dessa prestationer under nuvarande förhållanden icke täcka verkets självkostnader, varför man från styrelsens sida med den gjorda framställningen tydligen avsett att göra samtliga grenar av verkets uppgifter självbärande. Priskontrollnämnden, som haft frågan uppe till prövning, lär ha avstyrkt framställningen i dess helhet, varför ärendet nu gått vidare till högsta instans för avgörande.

Härvid uppstår ett synnerligen intressant motsatsförhållande: å ena sidan ett statligt affärsdrivande verk med en begäran om höjda priser och å den andra det av regeringen proklamerade prisstoppet. Enligt de av Kungl. Maj:t den 21 juli 1948 beslutade provisoriska riktlinjerna för den prisreglerande verksamheten, vilka fortfarande torde gälla, få prishöjningar »icke medgivas annat än i sällsynta undantagsfall. Eventuellt uppkommande kostnadsökningar skola regelmässigt bäras inom befintlig marginal. — — — Uppenbarligen förlustbringande priser för

enstaka artiklar utgöra i och för sig intet motiv för prishöjning, så länge företaget som helhet icke drives med orimligt låg avkastning eller förlust.»

Beträffande telegrafstyrelsen torde förhållandena vara just sådana, att sistnämnda stadganden i prisdirektiven kunna anses tillämpliga. Även om det å ena sidan icke är förvånande, att telegrafstyrelsen gör framställning om höjda avgifter för vissa grenar av sin verksamhet, vilka äro förlustbringande, skulle det å den andra vara ytterst egendomligt, därest Kungl. Maj:t anser sig kunna bifalla framställningen från verket, vilket ävenledes är underkastat prisstoppet och de av Kungl. Maj:t fastställda riktlinjerna för den prisreglerande verksamheten, vilka ovan omtalats. Konsekvensen torde fordra, att dessa — så länge de äro gällande — tillämpas lika på alla företag, såväl enskilda som statliga. Därest så ej skulle vara fallet, måste den nuvarande stabiliseringspolitiken med pris- och lönestopp anses innehållslös. Den statliga affärsverksamheten omspannar betydande områden av produktionslivet, och prishöjningar inom dessa måste i längden komma att riva upp grunden för den nuvarande stabiliseringspolitiken.

Med anledning av vad jag sålunda anfört får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Anser icke herr statsrådet, att ett bifall till telegrafstyrelsens framställning om höjning av vissa avgifter skulle innebära, att en ur prisstoppsynpunkt omotiverad skillnad mellan enskilda och statliga företag därigenom uppdroges med hänsyn till de nu gällande provisoriska riktlinjerna för den prisreglerande verksamheten och att den nuvarande stabiliseringspolitiken därigenom kan sättas i fara?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. bevarande av konkurrenshemligheter åt företag, som lämna konfidentiella upplysningar i samband med statligt utredningsarbete.

§ 8.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 467, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 61 § 1 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården, m. m.; och

nr 468, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

ring av övergångsbestämmelserna till lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.06 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 30 november.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande november.

§ 2.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 316, angående godkännande av en mellan Sverige och Spanien träffad handelsöverenskommelse; och

nr 320, angående godkännande av en mellan svenska regeringen och grekiska regeringen träffad handelsöverenskommelse.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 21, bevillningsutskottets betänkande nr 61, bankoutskottets utlåtanden nr 55 och 56 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 70.

§ 4.

Föredrogos den av herr *Kyling* vid kammarens nästföregående samman-

träde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående en av telegrafstyrelsen gjord framställning om höjning av vissa avgifter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Interpellation ang. bevarande av konkurrenshemligheter åt företag, som lämna konfidentiella upplysningar i samband med statligt utredningsarbete.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **HENRIKSSON**, som anförde: Herr talman! Helt nyligen har ett intressant spörsmål av stor principiell räckvidd aktualiserats. Vid ett glasbruk i södra Sverige har såsom disponent utsetts en person, som tidigare anlitats som biträdande sekreterare i 1946 års glasindustrikommitté. Sagda kommitté har bl. a. genom frågeformulär inhämtat detaljupplysningar av såväl teknisk som ekonomisk natur rörande förhål-

Interpellation ang. kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet.

landena vid landets glasindustrier. Liksom i övriga dylika fall har vid upplysningarnas inhämtande från kommitténs sida garanterats, att desamma icke skulle komma till konkurrenternas kännedom. Uppfyllandet därav har givetvis även varit en förutsättning från respektive företags sida för avlämnandet av uppgifterna. Hemlighållandet av de av kommittén inhämtade konfidentiella uppgifterna synes emellertid mot bakgrunden av det sålunda inträffade icke vara till fullo garanterat.

Rent principiellt torde det inträffade förtjäna beaktande. Inom det privata näringslivet tillämpas i allmänhet den principen, att personer, som genom en anställning inom någon branschorganisation äga möjligheter att erhålla uppgifter av konfidentiell karaktär om de olika företagen inom branschen, få förbinda sig att inom en viss tidrymd icke ställa sig till förfogande för sådana uppgifter inom berörda näringsområde, att deras tidigare tillvunna kännedom om konkurrenterna kan tänkas bli till gagn för ett företag ur konkurrenssynpunkt.

Därest icke verkliga garantier skapas för att sådana händelser som den nu inträffade icke komma att upprepas, torde stora svårigheter komma att yppa sig vid statligt utredningsarbete i fortsättningen. Konkurrenshemligheters bevarande är ofta nödvändigt för produktion. I den mån risk föreligger att dylika komma att blottas, måste slutsatsen bli den, att själva tillvägagångssättet vid statligt kommittéarbete måste underställas granskning och nödig revision.

Då det inträffade synes mig vara av viss principiell betydelse för ett fortsatt förtroendefullt samarbete mellan staten och näringslivet, och då det naturligen är av intresse för de berörda industrierna att få problemet ventilerat, anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen

för handelsdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet villig att lämna en redogörelse för de möjligheter som förefinnas att effektivt bevara konkurrenshemligheter åt företag, som lämna konfidentiella upplysningar i samband med statligt utredningsarbete?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Interpellation ang. kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet.

Herr HANSSON i Skediga erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I våras interPELLERADE jag dåvarande folkhushållningsministern angående ökat statsbidrag till kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet. Jag framhöll i interpellationen att kostnaderna härför äro ojämnt fördelade, i det de så gott som enbart drabba endast landsbygdskommunerna, som mestadels ha ett förhållandevis ringa skatteunderlag. Då slaktdjurskontrollen måste anses vara en rent statlig uppgift borde högre statsbidrag utgå för de med denna verksamhet förbundna kostnaderna.

I sitt svar förklarade folkhushållningsministern, att han då icke var beredd att framlägga något förslag om särskilt statsbidrag till kostnaderna för slaktgodemännen. Statsrådet förklarade emellertid, att livsmedelskommissionen förberedde en undersökning om nämnda kostnader för de olika kristidsnämndsområdena. Folkhushållningsministern ansåg sig dock icke då kunna taga ställning till frågan, huruvida denna undersökning kunde föranleda högre statsbidrag till kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet.

Då det gått ett halvår sedan min förra interpellation besvarades, och då slaktgodemännainstitutionens avskaf-

Svar på interpellation ang. restitution av skatt å bensin, som förbrukas inom jordbruk och fiske.

fande icke synes vara omedelbart förestående, får jag hemställa om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet rikta följande frågor:

Är statsrådet i tillfälle att lämna kammaren en redogörelse för resultatet av livsmedelskommissionens undersökning om kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet? Och anser statsrådet resultatet av denna undersökning motivera högre statsbidrag till kristidsnämndernas kostnader för nämnda verksamhet än vad som utgår enligt gällande bestämmelser?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 469, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49, såvitt angår jordbruksärenden.

§ 8.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.08 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 1 december.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Svar på interpellation ang. restitution av skatt å bensin, som förbrukas inom jordbruk och fiske.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet WIGFORSS, som yttrade: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Jonsson i Skedsbygd till mig framställt följande frågor:

Har herr statsrådet för avsikt att i enlighet med riksdagens bemyndigande låta vidtaga åtgärder, varigenom restitution av tilläggsskatten å bensin medges för sådan bensin, som förbrukats av i jordbrukets drift använda traktorer under tiden 1 april 1948—31 mars 1949?

Har herr statsrådet för avsikt att i god tid framlägga förslag för nästa års

riksdag angående åtgärder, varigenom restitution medges av bensinskatten för den bensin, som förbrukas vid driften inom jordbruk och fiske för tiden efter den 31 mars 1949?

Beträffande interpellantens första fråga får jag hänvisa till att Kungl. Maj:t genom beslut den 12 november 1948 förordnat, att restitution må äga rum av tilläggsskatt å sådan bensin, som förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 mars 1949. Samtidigt uppdrogs åt livsmedelskommissionen att — i överensstämmelse med vad kommissionen föreslagit i en skrivelse av den 30 september 1948 — vidtaga erforderliga åtgärder för restitutionens genomförande.

Vad här efter angår interpellantens andra fråga eller alltså spörsmålet om restitution av bensinskatt för bensin, som förbrukas inom jordbruk och fiske för tiden efter den 31 mars 1949, må

Svar på interpellation ang. restitution av skatt å bensin, som förbrukas inom jordbruk och fiske.

nämnas att jag efter bemyndigande den 12 november 1948 tillkallat fem sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes vid jordbrukets drift eller för yrkesmässigt bedrivet fiske. När denna utredning kan väntas bli slutförd är det ännu för tidigt att yttra sig om. Därest utredningen icke hinner avslutas i så god tid, att proposition i ämnet kan föreläggas riksdagen våren 1949, torde böra övervägas att, i avvaktan på utredningens slutförande, förlänga giltighetstiden för de nysnämnda provisoriska bestämmelserna angående restitution av tilläggsskatt å bensin, som användes för bensindrivna traktorer i jordbruksdrift.

Härefter anförde:

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag ber att statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för interpellationssvaret.

Av detta framgår med all tydlighet, att den bensinskattehöjning, som genomfördes av riksdagen i våras och som i statsverkspropositionen angavs vara av tillfällig natur, kommer att bestå ännu åtskillig tid framåt. Statsrådet säger nämligen, att det är möjligt att den påbörjade utredning rörande restitution av bensinskatten för jordbrukets och fiskets utövare, som nu tillsatts, kanske icke hinner komma med något förslag i så god tid, att frågan kan föreläggas nästa års riksdag, utan att Kungl. Maj:t kanske bör ges bemyndigande att utfärda nya provisoriska föreskrifter rörande restitutionsförfarandet.

Såsom framgår av svaret har livsmedelskommissionen fått i uppdrag att i överensstämmelse med vad kommissionen föreslagit utfärda bestämmelser och vidtagna åtgärder för restitutionens genomförande. Stor oklarhet tycks emellertid råda ute i bygderna i fråga om vilka fordon och maskiner för jord-

bruksdrift, som kunna komma i åtnjutande av restitution. Man använder sig numera för jordbruksdriften i ganska stor utsträckning av s. k. epatraktorer, d. v. s. till traktorer omgjorda person- och lastbilar, och nu frågar man sig, huruvida även dessa skola räknas med när det gäller restitution för förbrukad bensin. Jag skulle vara tacksam, om finansministern på denna punkt ville ge ett svar, så att klarhet vunnit i denna sak.

Jag förutsätter givetvis, att i direktiven för utredningsmännen ingår bemyndigande att ordna med restitutionsförfarande icke bara för jordbrukets traktorer utan för samtliga i jordbrukets drift använda maskiner som drivas med bensin, t. ex. mjölkmaskiner.

Beträffande utredningens direktiv i fråga om restitution av skatten för sådan bensin, som förbrukas vid yrkesmässigt fiskes bedrivande, är även denna fråga av sådan natur, att den behöver lösas snabbast möjligt. Det kan icke vara riktigt att fiskets utövare skola erlägga en skatt med 45 öre per liter för av dem förbrukad bensin. Bensinskatten är ju avsedd att till viss del finansiera vägväsendet, och man kan väl knappast göra gällande, att fiskebåtarna trafikera några vägar.

Den generella bensinskatterestitution, som utgått hittills, då skatten endast utgjort 18 öre per liter, har använts till fiskerinäringens allmänna befrämjande, och av erfarenhet på detta område vågar jag säga att fiskets utövare åtminstone på östkusten på denna punkt inte önskat någon förändring. Med dessa medel har man åstadkommit för fiskerinäringens utövare gemensamma åtgärder, som man annars svårigen kunnat åstadkomma. Jag skall nämna några exempel: byggande av fiskebryggor, uppmuddringar av fiskehamnar, anskaffande av telefonförbindelser till fiskelägena, ordnande av inseglingsfyrar, gemensamma förrådsbyggnader, in-

Svar på fråga ang. av riksdagen begärd utredning av kontrollen över den privata yrkesutbildningen.

planteringar av fisk m. m. Vid de kon-
takter jag i egenskap av fiskerinämndens
ordförande haft med fiskarena inom
södra Kalmar län, har jag inte hört någon,
som velat ha direkt restitution av denna
del av skatten. Helt anorlunda ställer
sig frågan, när det gäller den nya 27-
öresskatten. Man anser att belastningen
för fiskets utövare genom denna tilläggsskatt
blir onormalt hög och önskar restitution
av denna skatt.

Ja, herr talman, jag har velat göra
dessa små påpekanden och hoppas att
utredningen nog överväger dessa frågor.

Och så vore jag synnerligen tacksam,
om herr statsrådet ville svara på min
fråga, huruvida man får tyda livsmedelskommissionens
bemyndigande så, att restitution kommer
att utgå även för till traktorer omgjorda bilar.

Chefen för finansdepartementet, herr
statsrådet **WIGFORSS**: Herr talman! De
direktiv livsmedelskommissionen fått äro
sådana, att, såvitt jag förstår, även de
traktorer herr Jonsson i Skedsbygd här
nämnde inbegripas.

Vad frågan om den nya utredningen
beträffar, är det också min förhoppning,
att det skall bli möjligt att framlägga
förslag i ämnet till 1949 års riksdag.
Med den kännedom man har om svårigheterna
för kommittéer att i tid hinna bli färdiga,
har jag emellertid velat antyda, att i
nödfall finns utvägen att förlänga giltighetstiden
för de provisoriska bestämmelserna.

Herr **JONSSON** i Skedsbygd: Herr talman!
Jag ber att få tacka för det svar statsrådet
nu lämnat på min fråga om tydningen av
de direktiv livsmedelskommissionen har fått.
Det har verkligen rätt en hel del oklarhet
på denna punkt. Man har under senare år
genom att göra om lastbilar skaffat sig
traktorer, som man använder dels direkt för

jordbruksdrift, dels också för jordbrukets
rationalisering, t. ex. vid stenröjning och
dylikt, och där är ju bensinåtgången ganska
stor. Enligt herr statsrådets svar kunna
även dessa inbegripas i restitutionsförfarandet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Svar på fråga ang. av riksdagen begärd utredning av kontrollen över den privata yrkesutbildningen.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet,
herr statsrådet **WEIJNE**, som yttrade:
Herr talman! Ledamoten av andra kam-
maren herr Fahlman har till mig riktat
följande frågor:

»Har 1946 års riksdags skrivelse nr 283
med begäran om utredning angående kontroll
över den privata yrkesutbildningen föranlett
några utredningsåtgärder?»

I så fall är herr statsrådet villig lämna
en redogörelse för resultatet därav?»

Om den begärda utredningen ännu icke
verkstälts, har herr statsrådet då för avsikt
att inom den närmaste tiden föranstalta
därom?»

Som svar på dessa frågor kan jag meddela,
att 1946 års skolkommision i februari 1947
uppdrog åt en särskild yrkesutbildningsdelegation
att verkställa bl. a. den av 1946 års riksdag
begärda utredningen. Yrkesutbildningsdelegationen
sysslar med den lägre yrkesutbildningen.
I juni 1948 tillsattes emellertid inom
ecklesiastikdepartementet en särskild kommitté
rörande de studier av den tekniska utbildningen
i vårt land, som ligga mellan den lägre yrkes-
utbildningen och den tekniska högskoleutbildningen.
Två särskilda utredningar pågå således för
närvarande för översyn av hela yrkesundervisningen,
den privata såväl som den statliga och kom-

Svar på fråga ang. resultatet av den genom slaktgodemännen utförda kontrollverksamheten.

munala. Syftet med 1946 års riksdagskrivelse har således tillgodosetts. Utredningarna pågå ännu, varför jag icke för närvarande ser mig i stånd att lämna en redogörelse för några utredningsresultat.

Vidare anförde:

Herr FAHLMAN: Herr talman! Om jag förstått herr statsrådets svar riktigt, så har den kommitté, som skall utreda just det spörsmål jag frågat om, tillsatts 1948. I så fall kan jag inte underlåta att göra reflexionen om kvarnar som mala litet långsamt. Jag ber emellertid att till herr statsrådet få framföra min tacksamhet för att en kommitté nu i alla fall är tillsatt, och jag vill endast uttala den förhoppningen, att utredningen skall komma till ett resultat, som blir till nytta för den yrkesutbildning det här är fråga om.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Jag är en aning förvånad över den slutsats herr Fahlman drager. Jag meddelade, att skolkommissionen i februari 1947 uppdrog åt en särskild yrkesutbildningsdelegation att verkställa bl. a. den av 1946 års riksdag begärda utredningen. Vidare meddelade jag, att en kommitté tillsatts, som arbetar på ett något högre stadium av yrkesutbildning, vilken kommitté tillsatts i juni 1948 men måhända i mindre utsträckning får syssla med de saker herr Fahlman avser. Då drager herr Fahlman den slutsatsen, att först 1948 gjorde man någonting i denna fråga, och så tycker han, att kvarnarna mala litet långsamt. Tvärtom, herr Fahlman, ha kvarnarna malt mycket snabbt, då man redan i februari året efter det utredningen begärdes satte i gång med en sådan och sedan kompletterat den.

Jag kan meddela herr Fahlman, att om man snabbt skulle expediera alla

riksdagens framställningar om utredningar, skulle vi få se på kommittékostnader av helt annan storleksordning än vi nu ha. Inte minst den politiska meningsriktning herr Fahlman representerar skulle då få nya möjligheter att tala om utredningsraseri och svällande kommittékostnader.

Herr FAHLMAN: Jag ber att få tacka för det förtydligande, som lämnats av detta, som jag hade missuppfattat.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet WEIJNE: Herr talman! Det var icke något förtydligande utan ett direkt återgivande av vad som står i svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Svar på fråga ang. resultatet av den genom slaktgodemännen utförda kontrollverksamheten.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru KOCK, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Sveningsson har frågat mig, vilka resultat som uppnåtts genom den nu förekommande slaktgodemannakontrollen.

Till svar härå får jag anföra följande.

Den s. k. nya given på kötttransoneringens område innefattade ett flertal olika åtgärder, som alla syftade till att begränsa den illegala slakten och försäljningen av köttvaror vid sidan av ransoneringsbestämmelserna. En av dessa åtgärder var återinförandet av en fortlöpande, genom slaktgodemän utövad kontroll över djurbesättningarna, ett system som tidigare tillämpats under åren 1942—1944. För att kristidsnämnderna skulle ha möjlighet att i samband med den nya kontrollverksamhetens igångsättande företaga de

Svar på fråga ang. resultatet av den genom slaktgodemännen utförda kontrollverksamheten.

personförändringar, som kunde befinnas lämpliga, upphörde den 22 februari i år samtliga då gällande förordnanden för slaktgodemän, och kristidsnämnderna ålades att utfärda nya sådana förordnanden.

Erfarenheterna under den tid, som därefter förflutit, ge vid handen, att den nya givetvis otvivelaktigt medförde en betydande uppryckning i fråga om efterlevnaden av såväl slaktföreskrifterna som ransoneringsbestämmelserna i övrigt, något som under våren och sommaren flera gånger vitsordades av representanter för jordbrukarnas föräningsrörelse och konsumentkooperationen. I vilken utsträckning denna förbättring är att tillskriva införandet av slaktgodemän är givetvis synnerligen svårt att närmare precisera, men säkert är att slaktgodemännens betydelse mycket för nedbringande av den illegala slakten. Någon sammanställning angående de fall av olaga slakt, som myndigheterna kommit på spåren tack vare slaktgodemän, har visserligen icke hunnit göras. Man måste emellertid ha klart för sig, att nyttan av slaktgodemän mindre tar sig uttryck däri att de vid sin kontroll upptäcka olaga slakt än däri att genom deras existens olaga slakt förhindras.

Att exakt ange vilken ökad tillförsel av slaktdjur till den legala handeln, som slaktgodemännakontrollen resulterat i, och vad detta betydelse i form av större tilldelningar, är givetvis omöjligt. I detta sammanhang kanske det dock kan vara av värde att nämna att kvantiteten oredovisad slakt för regleringsåret 1946/47 uppskattats till cirka 21 miljoner kilogram och för 1947/48 till cirka 13,5 miljoner kilogram. Skillnaden mellan dessa kvantiteter betyder, omräknat i befri vara, två veckoransoner vid nuvarande tilldelning och motsvarar ungefär den mängd köttvaror, som under det senaste året kunnat importeras. Denna import har upp-

gått till cirka 7 000 ton till ett värde av cirka 17 miljoner kronor.

Under de senaste månaderna har tyvärr enligt samstämmiga uppgifter från handeln den olaga försäljningen av köttvaror ökat. Såvitt man kan bedöma, rör det sig här framför allt om försäljning av s. k. grått kött, d. v. s. köttvaror, som på vederbörligt sätt stämpelats och »kommit in» i ransoneringen men som av handlandena sedan försålts utan mottagande av inköpsbevis. Detta resulterar givetvis i att vederbörande handlande tär på sitt ingångslager och till slut kan komma att helt förbruka detta.

Vad beträffar kostnaderna för denna kontroll må framhållas att livsmedelskommissionen genom kristidsstyrelserna införskaffat uppgifter angående kristidsnämndernas beräknade kostnader per kvartal för slaktgodemännens verksamhet inom respektive kristidsnämndsområden. Av den verkställda undersökningen framgår, att de totala kostnaderna kunna beräknas till omkring 385 000 kronor i kvartalet.

Såsom framgår av redogörelsen synes återinförandet av slaktgodemännakontrollen ha givit ett ganska tillfredsställande resultat. Någon avveckling av denna kontroll överväges därför icke för närvarande.

Härpå anförde:

Herr SVENINGSSON: Herr talman! Till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet ber jag att få uttala ett tack för det svar jag erhållit på den fråga jag framställt. Av detta svar framgår, att man ännu har den uppfattningen att denna slaktgodemännakontroll har en viss betydelse och är av ganska stort värde. Jag kan förstå svårigheten att här visa fram några direkta siffror på vad som tillförts den legala handeln efter det denna kontroll ånyo införts. Man får här, såsom i sva-

Svar på fråga ang. resultatet av den genom slaktgodemännen utförda kontrollverksamheten.

ret anförts, röra sig med siffror uppskattningsvis.

När jag framställde denna fråga, hade jag samma uppfattning som jag också har vid detta tillfälle, nämligen att jordbrukarna anse, att denna slaktgodemansk kontroll i mycket stor utsträckning är både meningslös och verkningslös, sedan må det lämnas vilka rapporter som helst av myndigheterna. Jag anser för min del, att denna kontroll är den del av det ransonerings- och regleringssystem på livsmedelsområdet vi ännu ha kvar, som allra först bör avvecklas. Det var ett misstag som begicks, när denna kontroll ånyo infördes. Man har mycket mindre förståelse för slaktgodemansk kontrollen nu än man hade under krigsåren. Det finns alldeles säkert hundratusentals och åter hundratusentals jordbrukare, som äro fullständigt solidariska och lojala mot samhället. Varför skall denna kontroll riktas mot dessa? Borde man inte kunna finna ett system, där man riktade kontrollen mot den säkert obetydliga lilla procent av jordbrukare, som håller sig något utanför författningarna och lagens rāmärken. Jag anser också för min del, att jordbrukarna under hela denna kristid ha visat en sådan solidaritet mot samhället, i alla situationer visat ett sådant intresse för att hålla produktionen uppe och om möjligt öka tillgången av livsmedel, att denna kontroll även ur den synpunkten är ovärdig.

Hur utövas då denna kontroll av slaktgodemännen? Där skulle man kunna visa fram en mycket brokig provkarta. Det är säkerligen svårt att finna något enhetligt system som användes. Jag tror t. o. m., att det är ganska svårt att finna två socknar nära varandra, där slaktgodemannasystemet tillämpas på likartat sätt. Kanske finns det en och annan slaktgodeman, som verkligen går in i ladugårdarna och undersöker djurbesättningarna och antalet djur, men i stor utsträckning är nog detta

en kontroll på papperet. Man kontrollerar journalerna och jämför dessa, och sedan sker ömsesidig underteckning. Jag har också hört, att denna kontroll i en hel del socknar skötes per telefon. Jag vet inte närmare, hur man då går till väga, men man kan mycket väl förstå, att en sådan kontroll inte kan vara av något värde. Vidare finns det en hel del kommuner, där någon slaktgodeman ännu inte blivit tillsatt. Man har ännu inte funnit någon person, som varit villig att åtaga sig detta uppdrag. Där går det lika bra ändå. Denna brokiga provkarta på hur detta kontrollsystem ter sig i praktiken visar väl, bara den, att det inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Man har därför anledning att beklaga, om verkligen myndigheterna och vederbörande i folkhushållningsdepartementet ha den uppfattningen, att detta system är tillfredsställande.

Jag vill här inte underlåta att framhålla, att jag tror, att jordbrukarna för närvarande inte äro nämnvärt irriterade av denna kontroll. Man kanske därför inte borde avslöja, hur det i verkligheten går till. Jag förutsätter emellertid att myndigheterna omöjligt kunna vara främmande för hur detta kontrollsystem i verkligheten tillämpas, och man kan väl ändå inte tänka sig, att man skulle överväga en skärpning av kontrollen, ty en sådan åtgärd skulle komma att verka oförmånligt på produktionen. Jag hörde härom dagen någon som framhöll, att denna kontroll med slaktgodemän kommer nog att dö bort och försvinna av sig själv. Det måste vara en farlig utveckling med tanke på vad som ännu finns kvar av laganda och ransoneringsmoral, att en utfärdad förordning kan tolkas på det sättet och gå ett sådant öde till mötes. Jag återkommer till vad jag redan sagt, nämligen att man i mycket stor utsträckning anser detta kontrollsystem vara meningslöst och verkningslöst. Jag

Svar på fråga ang. resultatet av den genom slaktgodemännen utförda kontrollverksamheten.

har också denna höst sett i tidningsreferat, att de kommunala organen i en hel del socknar, när de gjort upp den kommunala staten, reagerat på det sättet, att de inte tagit upp något anslag till slaktgodemannaarvodet. Man anser att de inte skola ha något arvode, och då komma de väl inte heller att arbeta.

Jag vill sluta med att säga, att jag har den förhoppningen, att statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet så snart som möjligt skall ta initiativ till att avveckla denna kontroll. Det skulle vara ett initiativ, som skulle bli både uppmärksammat och uppskattat, ty denna kontroll har inte längre något berättigande och har inte något värde, som svarar emot de stora kostnader, som vi här få vidkännas.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru KOCK: Herr talman! Herr Sveningsson nämnde, att man skulle lägga upp denna kontroll på sådant sätt, att man endast kontrollerade dem som felade mot bestämmelserna. Det blir naturligtvis en ganska svår uppgift. Då måste vi först be att få en förteckning över dem, som fela mot bestämmelserna. All kontroll måste ju gå till på det sättet, att man gör den mer eller mindre generell genom att utföra stickprov eller kontrollera över hela linjen för att man över huvud taget skall kunna få en uppfattning om vad som försiggår. Detta gäller ju inte bara på detta område utan på alla områden, där staten utövar kontroll över bestämmelsernas efterlevnad.

Med anledning av herr Sveningssons uttalande, att slaktgodemännen i vissa fall ta mera lätt på saken — att kontroll per telefon skulle förekomma, har jag inte hört talas om — vill jag framhålla, att slaktgodemännen ha vissa instruktioner att gå efter, som de böra följa. Det kan naturligtvis hända, att de under sin kontrollverksamhet komma under-

fund med eller på grund av personlig kännedom veta, att vissa personer äro så lojala, att de i enstaka fall kunna ta lättare på kontrollen och hålla sig mera till de fall, där de ha en känsla av att försök göras att kringgå bestämmelserna. När man emellertid kan konstatera en förbättring på detta område, vilken väl delvis måste tillskrivas kontrollen, skulle det nog vara att gå för långt att i nuvarande stund upphäva den. Det är ju klart, att man på detta område liksom på andra måste följa utvecklingen för att se vad som händer och sker, och det är jag naturligtvis beredd att göra, men jag är inte beredd att för närvarande gå till ett upphävande av kontrollen.

Herr SVENINGSSON: Herr talman! Statsrådet efterlyser en förteckning över dem som icke äro fullt lojala mot samhället utan bedriva svart handel. När man kan uppskatta, hur mycket denna svarta handel rör sig om både vid tidigare tillfällen och under det senaste året måste man väl ha någon ledråd att gå efter och någon möjlighet som kan leda fram till att åstadkomma en sådan förteckning.

Jag vill bara ytterligare understryka, att den arbetskraft man sysselsätter med kontroll som denna är illa använd arbetskraft i dessa tider. Hade man här kunnat visa fram i hur många fall slaktgodemännen hittat något, som de ha anmält till myndigheterna, skulle det säkerligen ha blivit ett mycket magert resultat.

Jag ber även att få tacka för löftet att statsrådet skall följa utvecklingen, och jag räknar då med att i den mån detta löfte infrias denna kontroll kommer att avvecklas inom den närmaste tiden.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru KOCK: Herr talman! Med anledning av herr Svenings-

Svar på fråga ang. för julkonsumtionen avsedd leverans av mandel och nötkärnor, m. m.

sons sista yttrande vill jag framhålla, att den uppskattning man gör av den illegala slakten, som herr Sveningsson torde ha sig bekant, grundar sig på den skillnad i kvantiteten försålda hudar och kvantiteten försålt kött, som man statistiskt kan konstatera. Men det torde vara svårt att av hudarna avgöra, om det är svart slakt som ligger bakom eller ej. Det är säkerligen en omöjlig metod att på den vägen få fram vad som slaktas illegalt. Likaså är det oriktigt att bedöma effekten av en kontroll efter det antal fall, då anmälningar om olaga slakt skett. Jag har redan i mitt första svar framhållit, att det icke går att göra en räknemässig värdering av kontrollen, därför att redan dess existens verkar hämmande på dem, som möjligen annars skulle slakta svart. Det blir ett mindre antal fall av lagöverträdelser och således ett mindre antal fall att beivra.

Herr SVENINGSSON: Herr talman! Hudarna, som man räknat så många gånger, tror jag att man icke skall räkna allt för ofta eller fästa så mycket avseende vid, vare sig vid prisuppgörelser i fråga om jordbrukets produkter eller vid andra tillfällen. Med anledning av vad statsrådet här har sagt kan väl ändå tänkas, att utvecklingen nu går i den riktningen, att om det slaktas något djur vid sidan om den legala slakten, komma icke hudarna ut i handeln, utan i viss mån förstöras de och komma icke produktionen till godo.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på fråga ang. för julkonsumtionen avsedd leverans av mandel och nötkärnor, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru KOCK, som ytt-

rade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Fahlman har frågat mig, av vilken anledning leverans av mandel och nötkärnor, avsedda för julkonsumtion, ännu icke kunnat ske och om jag är villig tillse att den legala marknads behov av dessa varor för framtiden kommer att tillgodoses.

Till svar härå får jag anföra följande.

Importen av mandel och nötkärnor höll sig före kriget vid omkring 3 000 ton per år till ett värde av cirka 7 miljoner kronor. I dagens valutaläge har en viss reduktion av importen måst ske med hänsyn till att mandel och nötkärnor — trots den betydelse importen i fråga otvivelaktigt har för bagerier samt för choklad- och annan livsmedelsindustri — icke kunna hänföras till de ur försörjningssynpunkt angelägnaste importvarorna. Ändock ha hittills under året importerats cirka 1 900 ton mandel, d. v. s. vad som motsvarar den ursprungligen beräknade importen för hela året. 300 ton härav ha inkommit under de senaste dagarna. Värdet av den hittillsvarande importen i år har utgjort cirka 6,5 miljoner kronor. Ytterligare 700 ton mandel och nötkärnor ha inköpts, varav 250 ton beräknas inkomma om cirka 14 dagar.

Importen av mandel och kärnor omhänderhaves av kolonialhandelsn sammanlutning, Svenska kolonialvaruimportföreningen u. p. a. Myndigheterna ha för handeln understrukit önskvärdheten av att importen lägges så, att så stora kvantiteter mandel som möjligt finnas till förfogande inför julen. Uppenbarligen ha också importörerna inom handelsavtalens ram sökt åvägbringa detta. Planläggningen av senaste köp i Italien började sålunda redan i augusti månad. Genomförandet av den italienska reciprocitetsaffären har tyvärr tagit synnerligen lång tid. Även de spanska köpen ha varit förenade med vissa svårigheter på grund av interna spanska förhållanden vad gäller mandelexporten.

Svar på fråga ang. för julkonsumtionen avsedd leverans av mandel och nöt-kärnor, m. m.

Härigenom ha de senaste leveranserna något fördröjts.

Någon ökning av importen nästa år är, såvitt nu kan bedömas, ej att påräkna med hänsyn till nödvändigheten att uppnå balans i importplanen. Tyvärr understiger importen väsentligt efterfrågan i dagens läge. Möjligen skulle man kunna överväga att med hjälp av licensgivningen i större utsträckning än i år koncentrera importen till andra halvåret. Det är dock tveksamt i vilken mån så bör ske, när affärerna ofta draga långt ut på tiden på grund av omständigheter, varöfver varken importörerna eller myndigheterna kunna råda.

Vidare anförde:

Herr FAHLMAN: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Det ena skälet till min fråga är omsorgen om konditorinäringen och oron för yrkets existens, en oro som ingalunda minskats sedan regleringarna tenderat att permanentas på grund av att bristen på råvaror alltså är så stor. Det andra skälet är de ständigt växande kraven från konsumenterna.

Konsumtionen av konditorivaror är som bekant i dag icke koncentrerad till någon liten privilegierad grupp. Hela vårt folk har blivit konditorikunder. Av dessa är det många hundratusen, för vilka konditorivarorna äro den enda stimulans som ges. Det går icke att få dessa hyggliga människor att förstå, att det kan vara brist på konditorivaror, då det finns fullt upp med tobak och vin, som till hela sin kvantitet äro importvaror. Skola konditorivarorna kunna bibehålla sin egenskap av stimulans, måste deras karaktär av njutningsmedel upprätthållas. Mandeln är därvid en betydelsefull ingrediens, icke minst därför att tilldelningen av andra högvärdiga ingredienser är ganska starkt be-

gränsad i detta nu. Tvånget att utöka varukvantiteten med ersättningsvaror av tvivelaktigt värde, däribland s. k. mandelmassor, intager en framskjuten plats. Konditorivarornas näringsvärde nedsättes därigenom liksom deras karaktär av njutningsmedel. Med eller utan mandel tillverkas denna ersättningsvara till höga priser och belägges med samma skatt som mandelmassa av prima mandel. Att detta kan ske beror antingen på den ringa tillgången på råvaran eller på en felaktig fördelning därav, möjligen bådadera.

Det är som bekant en tradition i vårt land, att julen skall bjuda på vissa godsaker från sockerbagarnas produktion. Numera äro — med något undantag — sockerbagarna de enda tillverkarna av marsipan. Av allt att döma kommer denna vara att helt saknas i jul eller tillhandahållas i ytterst ringa omfattning, beroende på att leveranserna av mandel, den ringa kvantitet det rör sig om, skett alldeles för sent. Ett obetydligt parti har kommit in under dessa sista dagar, och lagen äro fullkomligt slut. Detta är den första julen sedan andra världskriget, som vi här i landet få vidkännas en inskränkning av ifrågasvarande slag. Förhållandena borde ju heller icke vara jämförbara i försörjningshänseende med krigsårens. När vi nu kunna köpa en vara sådan som mandel fritt och därigenom eliminera mindervärdiga surrogat, varför skall lagerpåfyllningen varje gång uppskjutas till dess det gamla lagret är förbrukat? Jag skulle vara fru statsrådet tacksam om jag finge ett svar på detta och om hon framdeles såge till, att en bättre lagring och en bättre fördelning kommer till stånd.

Jag skall slutligen, herr talman, endast säga några ord om den olust näringsutövarna känna inför den brist på förståelse från myndigheternas sida, som tager sig uttryck i eu förutfattad mening om konditorinäringens möjlig-

Svar på fråga ang. för julkonsumtionen avsedd leverans av mandel och nötkärnor, m. m.

heter till en obegränsad ekonomisk anpassning. Förhandlingar med priskontrollnämnden ha vid många tillfällen varit alldeles resultatlösa, trots att endast en obetydlig kompensation lämnats yrkesutövarna sedan 1942. Icke heller har priskontrollnämnden gått med på någon kompensation för den under året ökade varubeskattningen, som dock enligt riksdagens beslut skulle slå igenom i konsumentpriserna. I en av Hantverks- och Småindustriorganisationens utredningsavdelning företagen utredning framhålles, att räntabiliteten stigit under några av krigsåren för att därefter hastigt sjunka. Räntabiliteten var år 1946 $\frac{2}{3}$ mot vad den var under år 1939 — och år 1939 betraktas ur yrkessynpunkt som ett synnerligen dåligt jämförelseår. Jag skall icke närmare gå in på detta, då statsrådet i en skrivelse från Sveriges konditoriförening med överklagande av priskontrollnämndens beslut kan erhålla nödig information.

Till sist vill jag framhålla, att konditorinäringen för att icke rutscha utför alltför mycket måste få tillgång till de råvarukvantiteter dess utövare skola arbeta med utan onödig omgång. Framför allt måste det bli en omställning av myndigheternas sätt att se på denna yrkesutövning. Mandeln är ingen lyxvara, och det är icke motiverat att med mandelns avräkningspris tillföra andra varugrupper medel. Det har sagts mig, att denna clearingavgift skulle ha gått till tobaken vid tidigare tillfällen. Jag har icke kunnat kontrollera denna uppgift, men har ingen anledning att betvivla den. Det skulle enligt min mening vara ganska anmärkningsvärt, om så skett. En gynnsammare inställning är, som jag nämnt, nödvändig, och en förståelse för konditorinäringen är icke bara ett ensidigt yrkesintresse utan även en fördel för konsumenterna.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet fru **KOCK**: Herr tal-

man! Med anledning av herr Fahlmans kommentarer till mitt svar på hans fråga rörande leveranserna av mandel och nötkärnor ber jag att få understryka, att i svaret nämndes, att hela den för året planerade importen kommit in före mitten av november månad, sålunda icke endast viss mindre kvantitet, som herr Fahlman sade. Vidare har inköpts ytterligare ett parti på 700 ton, varav en del beräknas komma in under de närmaste fjorton dagarna.

I fråga om dröjsmålet med leveranserna — förhandlingar upptogos redan i augusti månad — så har förseningen berott på omständigheter, som det icke stått i vår förmåga att påverka. Förhandlingar med Italien och Spanien ha tagit så lång tid, att leveranserna icke kunnat ske förrän under den sista tiden.

Herr **FAHLMAN**: Herr talman! Vad som kommit in har icke kunnat distribueras förrän under denna vecka till avnämarna. Och även om kvantiteten hade varit tillräcklig, hinner den i alla fall icke bearbetas för den produktion, som avses till julen. Det är, som jag framhållit, ytterst beklagligt att man icke kunnat tillse, att det åtminstone vid ett sådant tillfälle, då traditionen bjuder en viss konsumtion, finns nödiga råvaror, utan att dessa skola komma så sent att detta hindrar få fram den erforderliga produktionen i tid. Detta förorsakar de många konsumenterna vissa olägenheter, som även tillverkarna få känna av. Man får med dyra pengar betala denna försening. Det är ofta på detta sätt med ransonerade varor; det är svårt att få dem vid den rätta tidpunkten, varigenom svårigheter och fördyring av produktionen uppkomma.

Jag beklagar emellertid, att mandelkvantiteten nu och i framtiden skall behöva skäras ned. Jag vill erinra om att konsumtionen av konditorivaror nu

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

är omkring 75 procent högre än tidigare — det är en ungefärlig siffra, som jag inte kan absolut stå för, men den håller sig däromkring. Den nedskärning som nu sker blir ju för yrkesutövarna katastrofal. Om vi räkna med en import av 3 000 ton mandel per år, gör detta dock inte mer än omkring 400 gram per person och år. Det är en oerhört liten konsumtion, om man beaktar att varor av detta slag äro stimulansmedel för en stor del av de människor, som icke bruka tobak, sprit eller dylikt. Jag tycker att man, trots det allvarliga ekonomiska läget, borde kunna sträcka sig något längre, när man dock betalar ut rätt mycket pengar för andra varor till stimulans.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner:

nr 316, angående godkännande av en mellan Sverige och Spanien träffad handelsöverenskommelse; samt

nr 320, angående godkännande av en mellan svenska regeringen och grekiska regeringen träffad handelsöverenskommelse.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Henriksson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående bevarande av konkurrenshemligheter åt företag, som lämna konfidentiella upplysningar i samband med statligt utredningsarbete.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Hansson* i Skediga vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet angående kristidsnämndernas kostnader för slaktgodemännens verksamhet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

Genom en den 5 november 1948 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 314, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 november 1948 samt med överlämnande av en den 16 oktober 1948 undertecknad överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och kompensationer jämte därvid fogade bihang och tilläggsprotokoll, ävensom av svenska regeringens den 21 oktober 1948 till Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete avgivna svar rörande ett ekonomiskt program för tiden till och med år 1952, föreslagit riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till berörda överenskommelse ävensom att lämna Sveriges riksbank bemyndigande att i form av överdragningsrätter ställa vissa medel till förfogande.

Till utskottet hade jämväl hänvisats en av herr *Hagberg* i Luleå m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 628, i anledning av Kungl. Maj:ts nyssnäm-

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

da proposition. I motionen hemställdes, att riksdagen, i anslutning till propositionen, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Sverige i enlighet med Artikel IX, moment 2, uppsade överenskommelsen av den 30 juni 1948 angående ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta Stater samt i enlighet med Artikel 27 i konventionen angående europeiskt ekonomiskt samarbete av den 8 maj 1948 uppsade konventionens tillämpning på Sverige.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 628, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av Sveriges anslutning till den i Paris den 16 oktober 1948 undertecknade överenskommelsen angående intereuropeiska betalningar och kompensationer jämte därtill hörande bihang och tilläggsprotokoll ävensom lämna Sveriges riksbank bemyndigande att i form av överdragningsrätter ställa vissa medel till förfogande.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **HAGBERG** i Luleå: Herr talman! Det ärende som nu formellt skall avgöras gäller Sveriges anslutning till en konvention om betalningsöverenskommelser och kompensationer mellan de olika Marshallländerna. Regeringen har emellertid markerat ett samband mellan detta ärende och Marshallpolitiken i stort genom att regeringen fogat den s. k. fyraårsplanen som särskild bilaga till propositionen.

När vi för kort tid sedan hade remissdebatt angående detta ärende, uttryckte folkpartiledaren herr Ohlin den meningen, att utrikesutskottet efter att ha fått tillfälle att behandla propositionen skulle skapa klarhet i oklara punkter och säkert presentera riksdagen en klarläggande motivering. Jag

tror att man kan konstatera, att utskottets utlåtande inte innehåller något av betydelse i det avseendet utöver propositionen. Utskottets 16 rader tillhöra ju de knappaste av motiveringar, och utskottet tycks utgå från att Marshallpolitiken inte är något att tala om för Sveriges riksdag.

Redan när höstriksdagen började, förelåg mellan regeringen och partiernas talesmän i båda kamrarna samförstånd om att man borde ha en särskild utrikespolitisk debatt och att just detta ärende skulle lämpa sig alldeles utmärkt för en sådan debatt. I den remissdebatt som vi hade i början av höstriksdagen förklarades det från olika håll, att man avstod från att tala utrikespolitik just med hänsyn till den särskilda utrikesdebatt, som man skulle ha i anslutning till Marshallpropositionen. Nu tiger man. Såvitt jag kan förstå har man inte vidtagit några åtgärder för att i enlighet med det tidigare resonemanget utnyttja detta ärendes behandling för att taga upp vissa aktuella utrikespolitiska frågor. Jag hade ju redan i remissdebatten den uppfattningen, att det fanns anledning att tala om några sådana utrikespolitiska frågor med regeringen, men jag hade oturen att få ordet, när det var lunchdags, och även den bästa regering i världen måste ju ha lunch, varför jag var full av förståelse för dess ringa intresse för dessa utrikespolitiska frågor.

Men, herr talman, jag kan inte frigöra mig från den uppfattningen, att det ligger en särskild innebörd i vad som inte säges, när det gäller dessa viktiga utrikespolitiska frågor, liksom det finnes ett långtgående sammanhang mellan Marshallpolitiken och olika företeelser på utrikespolitikens område. Det handlar sålunda enligt min mening om en tystnad från regeringens och — jag vågar väl inte använda uttrycket regeringspartiernas men de

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

med regeringen åtminstone i fråga om utrikespolitiken tämligen eniga partiernas sida.

Till själva propositionen skall jag inte säga många ord. Sverige får under ett år låna 22 miljoner dollar för att importera amerikanska varor. Beloppet representerar mindre än 2 procent av Sveriges import under år 1947 och är, sett ur den synpunkten, av mycket ringa betydelse. Dessutom får Sverige låna 25 miljoner dollar för att leverera varor till länder, som leverera mindre varor än de taga från Sverige, och med dessa 25 miljoner dollar avbetalar Sverige i den mån sådana varuleveranser fullgöras också detta lån till Förenta staterna. Det är tydligt att denna transaktion kommer att ge vissa arbetstillfällen — jag tänker bland annat på varven — men det är också enligt min mening tydligt, att den ligger i linje med fyraårsplanens allmänna riktpunkt att utveckla exporten: denna skall utvecklas med 25 procent samtidigt som man skär ned importen med ungefär samma belopp. Det är tydligt att detta ligger helt i linje med den huvudtanke, som har diskuterats i samband med denna fyraårsplan, nämligen att man måste sänka standarden för det svenska folket. Det finns en fördel med arrangemanget, som jag tidigare redan erkänt, och det är att genom detsamma frigöras vissa pundfordringar. Men är det inte ganska märkligt, att en socialdemokratisk regering i ett land inte kan göra upp sina mellanhanden med en socialdemokratisk regering i ett annat land, med mindre amerikanerna skola bland sig i en sådan sak?

Men om jag alltså erkänner, att häri ligger en fördel, måste jag samtidigt konstatera, att priset för denna fördel är att vårt land bindes ännu fastare in i Marshallpolitiken. Det är detta som är orsaken till att jag och några kam-

rater i en motion ha rekommenderat åtgärder i syfte att befria landet från dessa förpliktelser, innan det är förent.

Vi ha nyss remitterat ett par propositioner. Den ena handlar om ett handelsavtal med Franco-Spanien, den andra om ett handelsavtal med den fascistiska regeringen i Grekland. Vi hade år 1939 ett varuutbyte med Spanien, som balanserade på 12,8 miljoner kronor. År 1941 sjönk det till 7 miljoner kronor. År 1947 — sedan Förenta Nationerna beslutat vissa åtgärder för att isolera Franco-Spanien — var det uppe i 70 miljoner kronor. Nu räknar man för år 1949 med att handelsutbytet skall uppgå till 115 miljoner kronor. Vi hade år 1939 med Grekland en handel, som balanserade på 18 miljoner kronor. I fjol var siffran uppe i 22,7 miljoner kronor och skall för år 1949 fördubblas till 45 miljoner kronor. Härav kommer Sverige att leverera varor för 30 miljoner kronor och får i gengäld 15 miljoner kronor. Är inte detta också något som ligger i linje med den nya handelspolitik, som Marshallpolitiken har grundlagt?

När vi hade den lilla remissdebatten om denna proposition, erinrade jag om att denna fyraårsplan innebär att utvecklingen av handeln bland annat västerut kommer att ske på bekostnad av handeln österut. Finansministern tyckte att det var ett pessimistiskt antagande. Men man har ju ingenting annat att hålla sig till än vad regeringen själv skrivit under, och när jag ser de uppgörelser, som nu träffats med Franco-Spanien och den fascistiska grekiska regimen, stärkes jag i min misstro mot huvudtendensen i denna Marshallpolitik.

Jag har redan haft anledning påpeka, att anslutningen till Marshallplanen driver fram en ny svensk utrikespolitik. Ännu i början av detta år talade

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

som bekant regeringen om att vi skulle föra en alliansfri politik och att vi i händelse av stormaktskrig skulle försöka hålla vårt land neutralt. För några månader sedan har emellertid denna regering tillsatt en delegation för att tillsammans med delegationer från Norge och Danmark klarlägga betingelserna för en skandinavisk allians. Det är en ny politik, en kovändning i den svenska utrikespolitiken under loppet av några månader, och jag kan, herr talman, inte låta bli att ställa detta i samband med Marshallpolitiken. Jag kan inte heller bortse från amerikanernas iver att skapa ett militärt västblock och där få med Skandinavien. Jag kan inte bortse ifrån, hur man talar om att en skandinavisk allians skulle kunna vara ett lämpligt medel att draga in det motspänstiga Sverige — som dock i en stormaktskonflikt skulle vilja hålla sig neutralt — i ett västblock. Det är ingen hemlighet för någon att regeringen före Marshallorganisationens tillkomst ansåg att Förenta Nationernas Europakommission skulle vara det naturliga förbindelsemedlet mellan staterna, när det gällde att befordra det ekonomiska samarbetet mellan dem. Jag tycker att det redan är ganska klart att Förenta Nationernas Europakommissions uppfattning om det ekonomiska samarbetets organisation mycket dåligt korresponderar med den tillskapade Parisorganisationens. Med särskilt eftertryck har Europakommissionen understrukit vikten av ett utvidgat ekonomiskt samarbete mellan östra och västra Europa, medan strävandena hos Parisorganisationen — eller Marshallorganisationen, om jag använder det uttrycket — gå i en helt annan riktning, vilket ju inte minst det svenska fyraårsprogrammet illustrerar. Jag kan inte finna annat än att regeringen även i denna fråga bytt ståndpunkt.

Men, herr talman, eftersom regeringschefen nu är närvarande, kanske jag

kan få tillfälle att upprepa ett par andra saker. Jag tror inte att han har något emot att jag talar om, att han på en fråga i morse uttryckte den meningen, att det måhända skulle bli ett tillfälle till en utrikespolitisk debatt i dag.

Jag tänker på den ståndpunkt, som Sveriges representanter intagit i Förenta Nationerna i några mycket viktiga frågor. Jag vill erinra om att när försvarskommitténs förslag kastades under bordet och regeringen i våras föreslog åtgärder, som komma att betyda mycket ökade rustningsutgifter, motiverades detta med den spända internationella situationen. Nu föreslår Sovjetunionen i Förenta Nationerna, att de ledande nationerna skola skära ned sina stridskrafter med en tredjedel. Jag kan inte tänka mig annat än att ett sådant beslut skulle vara ett stort steg på vägen för att avlägsna den internationella oron, att minska spänningen i världen, och jag tycker att Sverige borde ha intresse därav. Men såvitt jag kunnat se ha Sveriges representanter i Förenta Nationerna inte alls utåt visat att de äro intresserade av ett sådant beslut. Och jag kan inte låta bli att ställa även detta i samband med Marshallpolitiken.

I fråga om atomproblemet tycker jag att de svenska representanternas ståndpunktstagande varit ett direkt ståndpunktstagande på den amerikanska linjen. Det är ingen tvekan om att atomvapnets betydelse ligger framför allt däri att det är ett terrormedel mot storstädernas civilbefolkning. Jag tror inte att atomvapnet kommer att kunna framgångsrikt utnyttjas för att framtinga militära avgöranden mot stater, som verkligen ha förberett sig för ett atomvapenkrig. Men just på grund av denna atomvapnets karaktär av att främst vara ett terrorvapen mot den civila befolkningen beslöt Förenta Nationerna redan i januari 1946 — vilket beslut konfirmerades i december 1946 — att man skulle tillsätta en särskild kommission

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

med uppgift, för det första att förbereda förstöring av befintliga atomvapen, för det andra att genomföra förbud mot atomvapenkrig, för det tredje att samtidigt tillse att utvecklingen av atomenergien i fredliga värv icke hindrades samt för det fjärde att genomföra en internationell kontroll för att trygga genomförandet av ett sådant program. Man tillsatte en sådan internationell atomkommission. Meningarna inom densamma ha emellertid splittrats, och Sovjetunionen och Förenta staterna stå som huvudopponenter emot varandra. Sovjetunionen har i denna kommission föreslagit, att beslut skulle fattas i enlighet med Förenta Nationernas beslut av januari och december 1946, d. v. s. att man skall förbjuda atomkrigföring och förstöra befintliga atomvapen och att man skulle tillsätta ett kontrollorgan för att trygga genomförandet av beslutet. De stater som följde Förenta staterna ha däremot gått emot dessa principer och bitit sig fast vid att man skulle tillsätta ett kontrollorgan utan att närmare fixera vad detta organ skulle kontrollera. Det skulle visserligen kontrollera atomproduktionen men icke för att nu åstadkomma ett förbud mot atomkrigföring eller förstöring av atomvapnet. Ja, man skulle t. o. m. få möjlighet att utveckla atomproduktionen i förstörande syfte. Majoriteten av denna atomkommission, ledd av Förenta staterna, har sedan föreslagit att kommissionen skulle nedlägga sitt arbete.

I denna situation ställdes återigen i Förenta Nationerna, denna gång genom Sovjetunionens representanter, förslag om att man skulle förbjuda användning av atomvapen, att befintliga atomvapen skulle förstöras och att man samtidigt skulle tillsätta ett kontrollorgan för att kontrollera genomförandet av denna linje. Sveriges representanter vände sig emot dessa förslag. De vände sig emot att atomvapnen skulle förstöras och icke skulle få användas i händelse av ett

krig. Jag måste verkligen fråga: Kan detta vara en politik i Sveriges intresse? Makter som Sovjetunionen och Förenta staterna med sina oerhörda geografiska områden befinna sig i ett helt annat läge när det gäller ett atomvapenkrig än små stater, som ligga i skarven mellan dessa världsmakter, stater av exempelvis Sveriges karaktär. Jag vet att det visserligen finns svenska militärer, som gissa att atomvapen kunna bli till hjälp för ett litet land som vårt eget genom att de skulle kunna ge en möjlighet att utöva ett hot om repressalier mot en angripande stormakts befolkningscentra, men jag kan inte tänka mig annat än att regeringen delar min mening, att detta tänkesätt bygger på illusioner. Men varför motsätta sig då Sveriges regering och Sveriges representanter i Förenta Nationerna förslag, som syfta till att omöjliggöra ett atomvapenkrig?

Ja, herr talman, jag har tyckt att det vore skäl att byta ord med regeringen om dessa frågor för att få höra vad regeringen har för motivering för detta sitt handlande. Ty den ende som har levererat någon motivering är landshövding Sandler. Hans motivering är ju, att han betraktar en sådan amerikansk atomkommission som ett led i strävandena att åstadkomma en världsregering. Det är någonting som jag för min del fattar som ett illusionsmakeri större än något annat. Men från regeringen har det inte sagts ett ord om vad man har för mening i denna viktiga fråga utöver det som i Förenta Nationerna framförts av regeringens talesmän.

Herr talman, det förhåller sig på det sättet, att vi för vår del inte kunna betrakta konventionen om betalningsförhållandena mellan Marshallstaterna som en isolerad fråga utan anse att den har samband med den stora frågan om Sveriges utrikespolitik, med den nya utrikespolitiska kurs, som Sverige slagit in på. Det är såsom statsministern ganska riktigt uttryckte det den 29 juni detta

Sveriges anslutning till en överenskommelse ang. interuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

år, en fråga om liv och död för våra pojkar, en fråga om liv och död för vårt land, en fråga om huruvida man skall styra in på en kurs för att försvara freden eller om man skall stödja krafter, som verka i rakt motsatt riktning.

Som jag redan har påpekat ha vi i den motion som vi ha väckt inte yrkat avslag på själva propositionen, och anledningen därtill är dels att ett bifall till densamma medför vissa omedelbara fördelar genom att man får tillbaka bl. a. pundfordringarna och dels att vi anse att genom uppsägningsbestämmelserna är i alla fall Sverige bundet till en viss tid, åtminstone till dess att Sverige i enlighet med klausulerna vidtar åtgärder för att befria sig ifrån Marshallavtalets förpliktelser. Därför står den motion som vi ha väckt inte i den mening som motsättning till propositionen, att jag skulle ha någon anledning att yrka avslag på densamma. Vi ha emellertid i motionen föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om att man i enlighet med de särskilda klausuler, som gälla i avtalet mellan Förenta staterna och Sverige och som gälla för den s. k. Parisorganisationen, skulle vidtaga åtgärder i syfte att befria Sverige från de fortsatta förpliktelser, som medlemskap i denna organisation och undertecknandet av avtalet med Förenta staterna pålägga vårt land. Med hänsyn härtill skall jag endast be, herr talman, att utan att yrka avslag på propositionen yrka bifall till den motion, som vi ha väckt.

Herr **SKOGLUND** i Doverstorp: Herr talman! Själva syftet med Sveriges deltagande i Parisorganisationen är klart och kan inte på något sätt anses svår fattbart. Vi vilja medverka till återställandet av normala ekonomiska förbindelser länderna emellan. Ett friare

varuutbyte är utan tvekan nödvändigt för att ge människorna en bättre försörjning i Europa. Det är inte fråga om något särskilt ädelmod från svensk sida, när vi godtaga en sådan överenskommelse. Europas tillfrisknande är helt enkelt ett livsvillkor för oss själva. Den amerikanska finansiella hjälp, som det i detta sammanhang också blir fråga om, måste bli av stor betydelse för både en förbättring av produktionen och en uppräckning av varudistributionen i Europa. Sverige hör ju också till de länder, som anmält sig som låntagare, och räknar med att på den vägen kunna uppnå åtminstone någon lättnad i de nuvarande valutasvårigheterna.

Vad återigen beträffar själva betalningssystemet och avräkningsförfarandet de olika länderna emellan, så förefaller det nog rätt så invecklat och kan säkerligen komma att medföra vissa svårigheter. Utskottet har inte förbisett den saken. Vi ha inom utskottet vid de föredragningar som där ägt rum ganska ingående diskuterat de olika förfarandena i detta fall. Men vi ha sagt oss, att det ju dock öppnas vissa möjligheter för revision av dragningsrätterna, när man kan bevisa eller det åtminstone kan anses antagbart, att de äro grundade på felbedömning eller att ändrade förhållanden inträtt. Jag skulle i detta sammanhang vilja tillägga, att det nog vore klokt av regeringen att vid uppläggnings och genomförandet av de penningtransaktioner och betalningsåtgärder, vilka ingå som ett led i våra åtaganden, hålla god kontakt med näringslivets organisationer. Vi sporde inom utskottet efter kontakten med näringslivets representanter och fingo då anledning att just göra en sådan reflexion.

Herr Hagberg i Luleå har här talat för sin motion. Såvitt jag kan läsa ut erkännes i den kommunistiska motionen, så länge man håller sig till fakta

Pensionsreglering vid av staten övertagna enskilda trafikföretag.

i propositionen, att propositionen icke bör inge några särskilda betänkligheter utan kan godtagas. Herr Hagberg försöker emellertid att tillmäta denna proposition en politisk betydelse av sådan storleksordning, att vi skulle nödgas omedelbart säga upp vårt medlemskap i denna internationella organisation.

Denna fråga har ju redan diskuterats vid remissen av propositionen, och jag skulle knappast tro, att kammaren har någon särskild önskan att denna debatt skall upprepas här i dag. Jag skall, herr talman, kort och gott be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är ett fullständigt enhälligt utskott, som hemställer att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition, vilket givetvis också innebär ett avslag på den av herr Hagberg m. fl. väckta motionen.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt beträffande skatter å kvarlåtenskap; samt

bankoutskottets utlåtande nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ökning av antalet bankdirektörstjänster inom riksbanken.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 10.**Pensionsreglering vid av staten övertagna enskilda trafikföretag.**

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa förutvarande anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl. ävensom efterlevande till sådana anställningshavare jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 22 oktober 1948 dagtecknad proposition nr 313, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utfärda bestämmelser angående pensionsreglering för vissa förutvarande anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl. ävensom efterlevande till sådana anställningshavare.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av propositionen inom andra kammaren under nr 627 av herr *Holmström* väckt motion, vari hemställdes, »att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om att de av staten övertagna enskilda järnvägarnas pensionärer och efterlevande till beställningshavare vid sådana järnvägar må få sina pensioner omreglerade så, att i princip full likställighet med motsvarande pensionärer m. fl. vid statens järnvägar må ernås».

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å motionen II: 627, måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats utfärda bestämmelser angående pensionsreglering för vissa förutvarande

Pensionsreglering vid av staten övertagna enskilda trafikföretag.

anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl. ävensom efterlevande till sådana anställningshavare.

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde:

Herr HOLMSTRÖM: Herr talman! Jag har i detta ärende avgivit en motion, i vilken jag yrkar »att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om att de av staten övertagna enskilda järnvägarnas pensionärer och efterlevande till beställningshavare vid sådana järnvägar må få sina pensioner omreglerade så, att i princip full likställighet med motsvarande pensionärer m. fl. vid statens järnvägar må ernås».

Bankoutskottet avstyrker motionen och säger, »att några rättsliga förpliktelser gentemot dessa pensionärsgupper över huvud taget icke åvila staten», vadan förslaget »närmast kan karakteriseras som ett statligt inskridande av humanitära bevekelsegrunder». Enligt min mening kan det nog diskuteras om det föreligger rättsliga förpliktelser eller ej, men jag skall inte göra det. Jag anser nämligen att det är alldeles tillräckligt med de humanitära bevekelsegrunderna.

Utskottet säger vidare, att då »ett bifall till motionen skulle innebära en ökning av de årliga utgifterna för pensionsförbättringen från omkring 1,3 till omkring 3,1 milj. kronor, finner utskottet — liksom i fjol — jämväl kostnads-skäl lägga hinder i vägen för en dylik åtgärd». Gentemot detta vill jag erinra om att de personer, det här gäller, redan voro pensionerade, när staten övertog järnvägarna. De äro alltså nu mycket gamla och dö undan med en stor procent för varje år. Inom en kort tid äro de allesamman borta.

Då utskottet emellertid anför att ett bifall till motionen skulle föranleda den angivna ökningen av de årliga kostna-

derna utan att samtidigt nämna vad som dock står uttalat i motionen, nämligen att det är en automatiskt mycket hastigt sjunkande årlig utgift, så frestas man att vara något vanvördig emot bankoutskottet. Men, herr talman, det skall jag inte vara. Utskottsutlåtandet är ju enhälligt och därför nödgas jag endast yrka bifall till motionen.

I detta yttrande instämde herrar Hagård och Gustafsson i Bogla.

Herr WIBERG: Herr talman! Till det yrkande om bifall till utskottets hemställen, som jag avser framställa, skall jag be att få knyta några korta ord till utskottets utlåtande.

Som den föregående talaren framhöll har Kungl. Maj:t icke ansett några rättsliga förpliktelser för statsverket i detta fall föreligga. Utskottet har delat denna uppfattning. Kungl. Maj:t har som bekant, trots att några förpliktelser inte ansetts föreligga, förordat vissa ganska betydande förbättringar beträffande pensionerna till de personalkategorier, som beröras i motionen. Härigenom skulle de årliga kostnaderna för dessa grupper, såsom framgår på s. 2 i utlåtandet, komma att uppgå till respektive 730 100 kronor och 407 600 kronor eller sammanlagt mer än 1 100 000 kronor. Ett bifall till motionen skulle, såsom också den ärade talaren påpekade, medföra en ytterligare kostnadsstegring med ungefär 1,8 miljoner kronor per år. Det är naturligtvis alldeles riktigt att dessa utgifter årligen skulle minskas för att så småningom helt bortfalla. Men när utskottet har gått så långt, att utskottet anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag och sålunda funnit, att man av humanitära bevekelsegrunder kan motivera en så pass betydande utgift för statsverket som mer än 1,1 miljoner kronor per år, har utskottet samtidigt menat att därmed vore gränsen nådd. Man kan enligt utskottets uppfattning i nuvarande statsfinan-

Interpellation ang. redogörelse för regeringens stabiliseringspolitik.

siella läge svårigen gå längre. Naturligtvis skulle man ha önskat, att tiderna varit sådana, att man kunnat tillmötesgå den stora grupp, vars intressen ha framförts i motionen. Men man har inom utskottet enhälligt funnit att detta icke var möjligt.

Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan domänstyrelsen och Göta Kanalbolag rörande dispositionen av vissa öar i Vättern m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Herr *Wiberg* avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 629, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 319, med förslag till förordning om särskilt anstånd med inbetalning av kvarstående skatt på grund av 1948 års taxering, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 13.

Interpellation ang. redogörelse för regeringens stabiliseringspolitik.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr *OHLIN*, som yttrade: Herr talman! Den svenska samhällsekonomin utmärkes som allmänt erkännes sedan några år av en brist på balans. Den samlade efterfrågan på varor och tjän-

ster för konsumtion och för investering har varit och är alltjämt för stor i förhållande till det löpande produktionsresultatet. Följden har blivit en tendens till prisstegring samt en överskottsimport som tårt på våra guld- och valuta-reserver. Representeranter för folkpartiet liksom för andra oppositionspartier ha alltsedan år 1946 vid en rad tillfällen förordat en politik, som skulle återställa den samhällsekonomiska balansen. De av regeringen vidtagna åtgärderna, t. ex. för reduktion av investeringen och ökning av sparandet, ha emellertid som utvecklingen visar varit otillräckliga. När den ekonomiska politiken diskuterades av riksdagen den 3 juli med utgångspunkt från en nationalbudget i förkortad form, vilken tycktes tydligt ange en väsentlig brist på balans, lämnades intet närmare svar på de från oppositionshåll framställda frågorna rörande de åtgärder regeringen hade för avsikt att tillgripa för att verkligen trygga jämviktens återställande. Ej heller vid debatten den 3 november presenterades från regeringshåll en mera ingående redogörelse för det tillvägagångssätt regeringen tänkte följa för att uppnå de uppställda målen.

Då det ligger en uppenbar fara i dröjsmål, synes det vara synnerligen betydelsefullt att snarast möjligt ett på alla väsentliga punkter fullt utarbetat program för den ekonomiska politik regeringen har för avsikt att föra för att åstadkomma en grundläggande ekonomisk jämvikt blir föremål för offentlig debatt. Regeringens strävanden att uppnå överenskommelser med olika organisationer om en stabilisering av inkomstnivån äro förtjänta av allt erkännande. Framgång däri skulle underlätas om den oklarhet som alltjämt råder på avgörande punkter bleve avlägsnad.

En av de punkter där oklarheten är särskilt framträdande gäller regeringens avsikter och åtaganden i fråga om prisnivåns stabilisering. En rad uttalanden synas antyda att regeringen

Interpellation ang. lättnader i kontrollen över försäljningsskattens utgörande inom guldsmedsbranschen.

skulle sikta till en stabilisering av prisnivån som en förutsättning för de fackliga organisationernas återhållsamhet i fråga om inkomstbildningen. Konsumtionen skulle då bli i stort sett oförändrad eller möjligen långsamt stigande i takt med en eventuell produktionsökning. Uppgiften att återställa den samhällsekonomiska balansen skulle alltså i huvudsak lösas genom en mycket hårdhänt begränsning av investeringsverksamheten. I andra uttalanden från representativt håll antydes emellertid att en försiktig konsumtionsinskränkning skall åvägabringas, förmodligen utöver vad man hoppas kunna uppnå genom propaganda för ökat sparande. Närmare upplysningar om regeringens planer och vilka metoder som eventuellt skola användas för att öka sparandet och minska konsumtionen saknas emellertid. Detta gäller bl. a. en så viktig sak som företagens sparande och verkan därpå av de nya riktlinjerna för priskontrollen samt återverkningar därav på produktionens och exportens utveckling samt på behovet av en kompenserande ökning av annat sparande. Likaså saknas upplysningar rörande de metoder som skola komma till användning för att öka exportindustriens produktionsförmåga och export, utöver viss preferensbehandling i fråga om byggnadstillstånd och import.

Det framgår av det anförda att regeringens s. k. åttapunktsprogram behöver kompletteras och förses med närmare förklaringar för att det skall bli möjligt för Sveriges folk att bilda sig en mening om den planerade ekonomiska politikens verkliga innebörd. Den naturliga formen för en sådan närmare redovisning torde vara en förklaring inför riksdagen. Den kan icke utan stor olägenhet uppskjutas till början av nästa år. På väsentliga punkter måste eller kunna avgöranden träffas redan före årets slut. Det är angeläget att de berörda folkgrupperna dessförinnan ha

full insikt rörande de egna beslutens relation till den ekonomiska politiken i övrigt.

Med hänvisning till det här anförda anhåller jag vördsamt om kammarens tillstånd att till herr statsministern få rikta följande interpellation:

Är Ers Excellens villig att inför riksdagen under innevarande höstsession lämna en redogörelse för regeringens stabiliseringspolitik sådan den närmare utformats den senaste månaden i samband med de förhandlingar, som förts eller föras med olika fackliga sammanlutningar eller näringsorganisationer?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14.

Interpellation ang. lättnader i kontrollen över försäljningsskattens utgörande inom guldsmedsbranschen.

Herr HJALMARSON erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I början av detta år utfärdades en förordning om försäljningsskatt å bl. a. guldsmedsvaror. Enligt förordningen skall kontroll över skattens behöriga utgörande utövas av kontrollstyrelsen. Åt kontrollorganet ha givits vidsträckt befogenheter. Kontrollstyrelsen har i särskilda cirkulärskrivelser meddelat ytterst detaljerade föreskrifter att iakttagas vid tillämpningen av förordningen.

Försäljningsskatten skall uttagas enligt försäljarens på tro och heder avgivna deklaration, till riktigheten styrkt av två trovärdiga personer.

När försäljaren efter ett ansökningsförfarande hos kontrollstyrelsen blivit »registrerad försäljare» skall han enligt förordningen »ordna sin bokföring på sådant sätt, att den enligt kontrollstyrelsens beprövande möjliggör kontroll över tillverkning, inköp och försäljning i rörelsen» samt »vid anfordran tillhandahålla kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman sina handelsböcker med

Interpellation ang. lätnader i kontrollen över försäljningsskattens utgörande inom guldsmedsbranschen.

tillhörande handlingar». Han skall även »ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som kontrollstyrelsen för erhållande av en betryggande kontroll över skattens behöriga utgörande meddelar, ävensom de anvisningar kontrolltjänsteman i enlighet med kontrollstyrelsens föreskrifter kan komma att lämna».

Enligt förordningen äger kontrolltjänsteman vidare påfordra att när som helst erhålla tillträde till samtliga lokaler och utrymmen som användas för tillverkning, lagerhållning eller försäljning av skattepliktiga varor. Polismakten kan anlitas till »betryggande av kontrollen».

Guldsmeden har att på noga föreskrivet sätt ordna, numrera och samla fakturorna å inköpta varor. Införing skall ske i en särskild inköps- och försäljningsbok med 15 olika kolumner. Särskilda lagerkort skola föras. Varorna skola noggrant grupperas enligt föreskrivet system; först i varugrupper och inom varje varugrupp sker uppdelning i särskilda huvudgrupper. Varje grupp skall betecknas med särskild littera. Varje vara med försäljningsvärde över 50 kronor skall särskilt numreras. Litterabeteckning och nummer skola antecknas å prislappar. Vid varje försäljning skall särskild försäljningsnota upprättas med löpande nummer och »uppgift om leveransdag, varans myckenhet och benämning, beteckning och nummer ävensom beskattningsvärde».

Redan denna korta uppräknings — där alla detaljer förbigåtts — låter oss ana vilken oerhörd arbetsbörda man genom de nya bokföringsföreskrifterna lagt på ifrågavarande bransch. På vissa håll lär till och med ha förekommit, att man under någon tid måst stänga affären för att hinna med att sätta sig in i alla detaljerna och ordna bokföringen.

Den stränga uppsikt och övervakning som här utövas mot en viss företagargrupp måste sägas vara malplacerad. När det gäller kriminalitetsproblemen låter man sig numera i stor utsträckning vägledas av förtroendets och frihetens tankar. Det är egendomligt att en rakt motsatt tendens framträder inom skattelagstiftningen.

På grund av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet villig medverka till erforderliga lätnader i den orimligt betungande kontroll över försäljningsskattens behöriga utgörande, som genom kontrollstyrelsens direktiv lagts på guldsmedsbranschen?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Upplästes följande till kammaren inkomna anhållan:

Till riksdagens andra kammare.

På grund av utrikes resa får jag härmed värdsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 4 innevarande december till och med dagen för avslutandet av årets riksdag.

Stockholm den 1 december 1948.

Birger Gezelius.

Denna anhållan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 12.41 em.

In fidem

Gunnar Britth.